

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
וירא

שיחות חיזוק

פרשת
וירא

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

ג	שבחו של אברהם - עבודתו בחנוך
ג	יסוד החנוך - והגדת לבגד
ג	כל אחד לפי דעתו
ד	מצות ושננתם לבגד ותלמידך
ד	הילדים נדמים ככרובי הכפרת
ה	להשגיח, לחנך ולגלות מערכות
ה	שתי בחינות: ללמוד וללמד
ה	הזהירות המפלגת בעבודת הקדש
ה	אור עשה מלאכת ה' רמיה
ו	לרומם את המבט על החנוך
ז	מעלתם של מלמדי תינוקות ומחנכים
ז	לעבד מצד קיום רצון השם
ז	בעבודות אהבה ובעקבות
ח	מלאכת ה' בנאמנות
ח	הכל מדיק בהשגחה פרטית
ח	התיחסות ההורים כלפי המלמד
ט	אנחנו כמשפחה 'אומנת'
ט	"הלוא רק בי בחרו!"
ט	הרועה-הרואה את הנולד
ט	סבלנות וצפיה על העתיד
י	לא להתנאש מאף תלמיד
י	בית חנוך הילדים - מקום השכינה
י	גדל מעלת המחנך והמלמד
י	תפלותיהם המזככות של הילדים
י	כל ילד וילד הוא בן יחיד ממש
י	אם החנוך יהיה בחינתו ממש - ה' יצליחו
י	בין מלמד להורה
י	להתפלל בעד הילדים

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

במעלת עבודת חנוך הילדים

שיחת חזק לַשַּׁבָּת פְּרַשַׁת וִירָא

נאמר: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו", שהיה מזהירם שלא יבואו לידי חטא.

ואף אצל דוד המלך מצינו, שמרד בנו אדניהו בן חגית וכל זאת בעבור שלא חנכו כראוי, כמו שקתוב בפסוק (מלכים-א א, ו): "ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית". וכן אצל עלי הכהן כתיב (שמואל א ג, יג): "והגדתי לו כי שפט אני את ביתו עד עולם בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כהה בהם"; רצה לומר: אף בשמע דברי איש האלהים, עם כל זאת לא חש ולא גער בבניו להכחות מראות פניהם לבקשם ברכים (מצודת דוד שם).

בסיעטא דשמיא, נשתדל להתבונן בכמה עניני חזק בעבודת החנוך, שהוא נושא ארוך ורחב מני ים, ויהיו כל דברינו כהערה בעלמא בכמה דברי התעוררות שהעירונו רבותינו להתחזק בעבודת הקדש של חנוך [כמו שמוכא ב'שיחות התחזקות', (נארא תש"ס), ובאמרי שפר, ובספר חנוך ילדים לרבי אהרן זכאי, ועוד].

והנה מעשה אבות סימן לבנים, ותורתנו הקדושה מלמדת אותנו להדבק בדרכי אבותינו, כדאיתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כה): 'לפיכך הייתי אומר שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי - אברהם יצחק ויעקב'.

שבחו של אברהם - עבודתו בחנוך

בפרשתינו נאמר: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גווי הארץ; כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" וגו', ופרש רש"י, כי ידעתיו, לשון חבה. השבח הגדול שהשתבח בו אברהם אבינו עליו השלום, שהקדוש ברוך הוא גלה, בכיכול, חבתו כלפיו היה מחמת שעסק בעבודת החנוך. ולעמית זאת אצל איוב מצינו (איוב א, א): "והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע", ולמאן דאמר בגמרא (בבא בתרא טו ע"ב) שאיוב היה בזמן אברהם, למה לא השתבח איוב בשבח החבה כאברהם? אלא שההבדל בין אברהם לאיוב היה, דהנה מצינו אצל איוב (שם א, ה): "והשכים בבקר והעלה עלות מספר כלם כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבכם ככה יעשה איוב כל הימים", כלומר שאיוב היה מקריב קרבנות אחרי החטא של בניו, ולא נזהר לזרזם שלא יבואו לידי חטא, אבל כאברהם

יסוד החנוך - והגדת לבנו

הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פרק ז, הלכה ב) מלמדנו יסוד החנוך במצות (שמות יג, ח): "והגדת לבנו ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", וזו לשונו: 'מצוה להודיע לבנים ואפלו לא שאלו, שנאמר 'והגדת לבנו', לפי דעתו של בן אביו מלמדו. כיצד? אם היה קטן או טפש, אומר לו: בני! כלנו היינו עבדים, כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים. ובלילה הזה פדה אותנו הקדוש ברוך הוא ויוציאנו לחרות, ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שארע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו על-ידי משה רבנו הכל לפי דעתו של בן'.

כל אחד לפי דעתו

כתב הרמב"ם אודות הנהגת אברהם אבינו (הלכות ע"ז פ"א הלכה ג): 'היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו, עד שיחזירוהו לדרך האמת'.

וְדִיקוּ בַעֲלֵי הַמוֹסֵר בִּיסוּד הַגָּדוֹל שֶׁנִּשְׁנָה כָּאן: "לִפִּי דַעְתּוֹ שֶׁל בֵּן". כְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּחֻמָּתוֹ (מְשָׁלִי כב, ו): "חֲנוּךְ לַנֶּעַר עַל פִּי דְרָכּוֹ גַם כִּי יִזְקֵין לֹא יִסּוּר מִמֶּנָּה", כִּי לְכָל יֶלֶד צָרִיךְ לִפְנוֹת לִפִּי טִבְעוֹ, בְּחֻנוּךְ אֵין כָּלִילִים, כָּל יֶלֶד הוּא אַחֵר, יֵשׁ יֶלֶד שֶׁצָּרִיךְ לִקְרֹבוֹ יוֹתֵר, וְיֵשׁ יֶלֶד שֶׁצָּרִיךְ יוֹתֵר אֲזִיקוֹת, וּבְהִרְחָקָה קָצֵת.

הַגָּאוֹן מוֹיִלְנָא זי"ע אָמַר עַל פִּי הַגִּמְרָא (שְׁבַת קנו ע"א) הַמְתַּאֲרֶת אֶת הַמְּזֻלוֹת שֶׁבָּהֶם נוֹלָדִים בְּנֵי אָדָם, וְאוֹמֶרֶת: 'הֵאֵי מֵאֵן דְּבִמְאָדִים יְהִי גִבּוֹר אֲשִׁיר דְּמָא, אָמַר רַבִּי אֲשִׁי אֵי אֲמָנָא אֵי גִנְבָא אֵי טַבְחָא אֵי מוֹהֲלָא' [מִי שֶׁנוֹלַד בְּמִזְל מְאָדִים, יִהְיֶה אָדָם שׁוֹפֵךְ דָּמִים, אָמַר רַב אֲשִׁי: אִם גִּנְבָּה, אִם שׁוֹחֵט אִם מוֹהֵל] הֵינּוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְנוֹת אֶת הַטִּבֵּעַ לְדָבָר טוֹב, וְאִזּוּ בּוֹדָאֵי יִצְלִיחַ בּוֹ - הָעֶקֶר שֶׁלֹּא לִשְׁבֹּר אֶת הַיֶּלֶד, אִם אָדָם רוֹצֵה לְלַכֵּת נֶגֶד טִבְעוֹ, נֶגֶד דְּרָכּוֹ - זֶה קֶשֶׁה מְאֹד, כִּי הוּא שׁוֹבֵר לוֹ אֶת הַמְּזֹל.

מִסְפָּרִים עַל מֶרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ זי"ע, שֶׁפָּאָשֶׁר בִּקְשׁוּ מִמֶּנּוּ בַּחֲזוֹרִים דְּבָרֵי חֲזוֹק, לְכָל אֶחָד הַתִּיכֵס בְּדֶרֶךְ שׁוֹנָה מִזֻּלְתּוֹ, אִם הָיָה צָרִיךְ חֲזוֹק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה - הָיָה מִפְּלִיג בְּאֲזַנֵּי הַבַּחּוּר אֶת עֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְלֹא מִדִּיקָה, בְּאֲמָרוֹ: הֲלֹא כָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הֵנּוּ עוֹבְרִים בְּמַהֲרִית, וְהוּא כֹקֵלֶת הַשּׁוּם. לְבַחּוּר אַחֵר הָיָה אוֹמֵר: כְּשֶׁרוֹנְחוּתִיךְ מַעֲלִים, וְאִם תִּתְמַיֵּד תִּזְכֶּה לְגַדֵּל בַּתּוֹרָה. וְלִילֵד אַחֵר הָיָה פּוֹרֵט עַל נִימֵי הָרֶגֶשׁ שֶׁלוֹ, בְּאֲמָרוֹ: אֵל תִּגְרַם צַעַר לַחֲזוֹרִים, כִּי בְּאֲמַת הֵם רוֹצִים שֶׁתִּגְדֵּל בַּתּוֹרָה, גָּמַל נָא עָמִי חֶסֶד... וְזֶה כְּדִבְרֵי הַרְמְב"ם הַנ"ל - לִפִּי דַעְתּוֹ שֶׁל בֵּן אָבִיו מְלֻמָּדוּ.

מִצְוֹת וְשִׁנְנוֹתָם לְבִנְיָן וְתַלְמִידִיךְ

נִתְבּוֹנֵן בְּמִבְט נִכוֹן בְּמִצְוֹת "וְשִׁנְנוֹתָם לְבִנְיָן" (דְּבָרִים ו, ז) שֶׁנֶּצְטָווּ הַחֲזוֹרִים וְהַמְּלַמְּדִים. בְּגִמְרָא (סִינְהֶרִין יט ע"ב): אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הַמְּלַמֵּד בֵּן חֲבָרוֹ תּוֹרָה

מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב כָּאֵלּוּ יֶלְדּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ג, א): "וְאֵלֶּה תוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה", וּכְתִיב (פְּסוּק ג): "אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן", לוֹמֵר לָךְ אֶהְרֹן יֶלֶד וּמִשָּׁה לְמַד, לְפִיכָף נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. וְאִם הַתַּלְמִידִים נִקְרְאוּ בְּנִים הֲרִי שֶׁהַפְּסוּק 'וְשִׁנְנוֹתָם לְבִנְיָן' סוֹבֵב גַּם עַל לְמוּד עִם תַּלְמִידִים, מְלַבֵּד הַפֶּשֶׁט, שֶׁזֶּהוּ וְדָאֵי לְלִמּוּד עִם הַבְּנִים הַטִּבְעִיִּים. וְכִשְׁנֹנְשִׁים לְקִיּוֹם מִצְוָה זֹאת צָרִיךְ לִידַע הֵיאָף לִיקְרָה וּלְהַחֲשִׁיבָהּ בְּהַסְתַּכְלוֹת מְרוֹמָמֶת, וְזֶה גוֹרֵם לְמִצְוָה הַזֹּאת שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּשִׁלְמוֹת גְּדוּלָּה יוֹתֵר. וּבְאֲמַת כָּל בֵּית יִהוּדִי הוּא 'תַּלְמוּד תּוֹרָה', בֵּינוֹן שֶׁלֹּאב וְלִבָּן, מִכַּח מִצְוֹת וְשִׁנְנוֹתָם לְבִנְיָן - יֵשׁ יַחֲס שֶׁל רַב לְתַלְמִיד, וְזֶה מְבִיא אוֹתָנּוּ לְהַסְתַּכָּל עַל בֵּיתָנּוּ בְּצוּרָה אַחֲרֵת לְגִמְרֵי, כִּי כָּשֶׁם שֶׁהֵיִלֵּד מִשְׁפָּע עַל יְדֵי הָאוֹרֵי שֶׁבְּמִקּוֹם שֶׁהוּא בְּמִשְׁפָּח הַיּוֹם, כִּךָּ הוּא מִשְׁפָּע גַּם מִהָאוֹרֵי שֶׁבְּבֵיתָ.

הַיֶּלְדִּים נִדְמִים בְּכַרוּבֵי הַכִּפֹּרֶת

יֶלְדֵינוּ הֵם הַיִּקְרִים לָנוּ מְכַל, כְּמִאֲמָרָם ו"ל (סִפְּה ה' ע"ב) מֵאֵי כְּרוּב? אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ כְּרַבִּיא, שֶׁכֵּן בְּכָל קוֹרִין לִינוּקָא רַבִּיא. נִמְצָא, שֶׁהַדָּבָר הַקְּדוּשׁ בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא סוּד הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה [כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (כב) "וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכִּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת, אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"] - נִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹתוֹ כְּעֵין דְּמוּת תִּינוּק, וּמִזֶּה רֹאִים מַעֲלַת הַתִּינוּק.

וְאָמַר עַל זֶה הָרַב מְלוּבָלִין וַצ"ל, שֶׁכָּשֶׁם שֶׁהַכְּרוּבִּים אֵין דֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹתָם חוּץ כְּבִמְתַּכְנִתָם בְּזִהָב וְכו', בְּשׁוֹנָה מִכָּל כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר אִם אֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אוֹתָם כְּמַתְכְּנֵתָם - עוֹשִׂים אֵיךְ דְּאֶפְשָׁר. לְהוֹרֹת, שֶׁכָּף צָרִיךְ לְהִיּוֹת גַּם חֲנוּךְ הַרְבֵּיא שֶׁהוּא הַיֶּלֶד, אֲשֶׁר צָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּמַתְכְּנֵתוֹ הַמְּקוֹרִית בְּדִיקָה, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לְהַזְהִיר מִלְּהַעֲנִיק לָהֶם חֲנוּךְ פְּחוֹת טוֹב מִטַּעַם שֶׁמִּקּוֹם הַלְמוּדִים הַפְּשוּט הוּא קָרוֹב לְבֵית

שתי בחינות: ללמוד וללמד

צריך מאוד להחשיב את עבודת החנוכה. וכמו שאנו מבקשים בכל יום מהקדוש ברוך הוא: 'אבינו אב הרחמן, המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה להבין. להשפיל. לשמוע. ללמוד וללמד. לשמור ולעשות' וכו'. בכללות יש שתי עבודות: האחת - ללמד, והוא מה שהאב חייב ללמדו תורה (קדושין כא ע"א) ולהרגילו 'ללמד'. ויש בחינה נוספת - 'ללמד'. כמו שכתב רש"י (ויקרא כא, א), "אמר ואמרת" - 'להזהיר גדולים על הקטנים'. שהאב יהיה אחראי על כל פרטי חנוכה הבנים והתדירות אהבה ויראה, אמונה ובטחון וכו'.

הזהירות המפלגת בעבודת הקדש

האדם צריך תמיד להיות מוסיף והולך (וכמו שהזכרנו בשיחה לפרשת לך לך בסיעתא דשמיא), בבחינת מה שכתוב (זכריה ג, ז): "ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה", שהאדם צריך להיות בבחינת 'הולך' לעצמת המלאך שנקרא 'עומד'. עלינו להביט בחנוכה אבותינו, ולומר, מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי.

וכמו שנה בכללות, כך גם בעבודת החנוכה בפרט. על המחנכים להיות תמיד בבחינת 'מהלך' - להתקדם בעבודת השם ולבדק תמיד היכן נתן לשפר עוד, כדי לעשות את עבודת החנוכה כרצון השם יתברך, על הצד היותר טוב.

ארור עשה מלאכת ה' רמיה

רבותינו ז"ל בנו את החנוכה 'מלאכת שמים', במבאר בגמרא (פסא פתא כא ע"א): 'כתיב (מלכים א, יא טז): "כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום". כי אתא לקמיה דדוד, אמר ליה, מאי טעמא עבדת הכי? אמר ליה דכתיב: "תמחה את זכר עמלק". אמר ליה: והא אנו זכר קרינו! אמר ליה: אנא זכר אקרינו. אזל שיליה לרביה:

ולא צריך הסעה, וכיוצא בזה, כי בילדים לא חוסכים, אלא משקיעים מה שצריך להשקיע אפילו שיהיו מזוהב.

והנה לעצמת זאת כתוב (בראשית ג, כד): "ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים". וברש"י שם פרש שפרובים, הם מלאכי חבלה. כי אם שומרים על הילדים הנה בדרגת מלאכי השרת, ואם חלילה לאו - הם כמלאכי חבלה.

שני כתובים מצינו בפרובים, כתוב (שמות כה, כ): "ופניהם איש אל אחיו" - להורות שהילדים משפעים מאוד מהחברים, אותם הם פוגשים במקום שהותם במשך היום. וכתוב (דברי הימים ב ג, יג): "כנפי הכרובים האלה ... ופניהם לבית" - להורות שהילדים משפעים מהאווירה השוררת בתוך הבית, והם מרגישים היטב גם בפנימיות הוריהם המשפיעה עליהם.

להשגיח, לחנך ולגלות מערכות

צריך השגחה גדולה על ילדים. מספר על מרן הגאון הצדיק רבי יצחק זאב מבריסק זצ"ל, שאמר, שהוא יכול להעיד שהוא יודע במעשי ילדיו עשרים וארבע שעות ביממה, ובפרט שיש מצות ושננתם לבניו, שזו מצוה עם אחריות גדולה מאוד, ובכל מצב, ואפילו בקצת.

והנה אומר הרב יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף, שילדינו הם כנרות חנכה, שעליהם נאמר: 'הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד'. ורמז בזה שצריך לדאג שהילדים יגדלו בתורה, ולא לחשב שילמדו 'מקצוע כדי שיוכלו לעזר כשיגדלו', לפי שאין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם גדלים בתורה וביראה.

מספרים על הרב הצדיק המקבל רבי סלמאן מוצפי, זכר צדיק וקדוש לברכה, כשהיה מוביל את ילדיו בקטניותם, היה מכסה אותם בכסותו וכל זה רק כדי שלא יראו מראה אסור.

אמר ליה: היאך אקרייתן? אמר ליה זכר. שקל ספסירא למקטליה, אמר ליה: אמאי? אמר ליה: דכתיב (ירמיה מח, י'): "ארור עשה מלאכת ה' רמיה". אמר ליה: שבקיה להווא גברא דליקום בארור. אמר ליה: כתיב (שם): "ארור מגע חרבו מדם". אפא דאמרי קטליה ואיפא דאמרי לא קטליה.

[כשנלחמו ישראל נגד אדום, הרג יואב שר צבאו של דוד המלך את הזכרים אבל לא את הנקבות, כאשר בא יואב לפני דוד, אמר לו דוד, מדוע עשית כן, שלא הרגת את הנקבות? אמר לו יואב לדוד: כי כתוב: "תמחה את זכר עמלק". אמר לו דוד: הלא אנחנו קוראים "תמחה את זכר עמלק"! אמר לו יואב לדוד: אותי למדו לקרא 'זכר', דהיינו את הזכרים. הלך יואב לשאל את רבו שלמדו בקטנותו, אמר לו יואב לרבו: היאך הקרית פסוק זה? אמר לו רבו: אני הקריתי לכם 'זכר'. קריאתו של המלמד היתה נכונה, אבל יואב קרא בקטנותו 'זכר', ורבו התרשל מלהשגיח עליו ולתקן את שבושו. נטל יואב את חרבו על מנת להרג את רבו. אמר לו רבו: מדוע אתה רוצה להרגני? אמר לו יואב: כי כתוב ארור עשה מלאכת ה' רמיה, אמר לו רבו: הנח לו לאותו אדם (פלומר, לי) שיעמד בארור, אמר לו יואב, הרי כתוב בהמשך אותו פסוק: וארור מגע חרבו מדם. יש אומרים שהרגו ויש אומרים שלא הרגו].

מובא בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רמה סעיף י'): מלמד תינוקות שמניח התינוקות ויוצא, או שעושה מלאכה אחרת עמהם, או שמתרשל בתלמודו, הרי זה בכלל 'ארור עשה מלאכת ה' רמיה'. לפיכך אין להושיב מלמד, אלא בעל יראה, מהיר לקרא ולדקדק. עד כאן [ידועים דברי הסטיפלו וצ"ל, שללשונות מרן בשלחן ערוך יש סגולה מיחדת לעורר אף בלי תוספת].

מרן החפץ חיים המשיל משלו לנכנס לבית המרחץ ושואל: האם המים חמים? עונה

הבלין: עכשו שפכתי מים חמים לתוך הדוד. האיש מתרחץ, ומבחין שהמים פושרים מאד, ואלף בינה את הבלין: דע כלל! אם אתה רוצה שהמים בברכה יהיו חמים, עליך להשים בדוד מים רותחים. כן הדבר בחנוך, אם רוצים לחמם את לבות הנערים צריך שהמורה יהיה רותח וכו', אם המלמד בוער התלמיד יכול לצאת יותר חם, אבל אם המלמד הוא קר ביראת השם, מסתמא התלמיד לא יהיה יותר חם מהמלמד. וזה שכתב מרן שהמלמד צריך שיהיה בעל יראה.

מספרים על הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי וצ"ל שהיה מלמד בתלמוד תורה עץ חיים שבעיר הקדש ירושלים, ופעם כשהצריך להוכיח תלמידים שעשו מעשה לא ראוי, למד עמם סגיות של חלול השם שבמסכת יומא דף פו, וכשסימו, אמר, שהיה מוכן למות אלה פעמים ובלבד שלא יגרם חלול שם שמים על ידו, שלא יאמרו הבריות: וכי כך בגי תורה מתקוטטים? צריך לבכות! הדבורים האלו חדרו בלבם, וזה נקרא מלמד ירא שמים.

וכתב הרמ"א: ואין למלמד לנער (להיות צר) בלילה יותר מדאי, שלא יהיה עצל ביום ללמד. וכן לא יתענה, או לעצר במאכל ומשתה, או לאכל ולשתות יותר מדאי, כי כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב. וכל המשנה, ידו על התחתונה ומסלקין ליה. על כל פנים אנו רואים שלעבודה הזאת יש שם - מלאכת ה'! וארור מי שלא עושה אותה כראוי.

וביון דקימא לן מדה טובה מרבה יותר ממדת פרענות (יומא עו ע"א), נמצא שאם עושה את מלאכת ה' כראוי זוכה לרב טוב הצפון, אשרי לו ואשרי חלקו!

לרומם את המבט על החנוך

בענין החנוך צריך לרומם את המבט, ולדעת, שהעוסק בחנוך מתדבק בדרכי בוראו

של יהודי, אם הוא באמת מלמד - הוא נקרא כוכב, אף שכאן הוא לא נחשב כל כך ונראה שהוא 'סתם' מלמד, אבל באמת למעלה - הוא גבוה מאד.

פעם אחת בא מלמד תינוקות למרן החזון איש זי"ע, והתלונן שמשפרתו ממלמדות אינה מספיקה לצרכיו, והוא מתענן בלטוש יהלומים, שם מרויחים יותר בנחת וברוח, אמר לו החזון איש: "הלא אתה עכשו מלטש יהלומים!" כי ילדים הם יהלומים.

לעבד מצד קיום רצון השם

כשנגשים לקיום מצוה מתוך שמחה, זה מקשר את המקום אל המצוה. וכיון שקראו חז"ל לעבודת המלמדות מלאכת ה' צריך לעשותה מצד שהיא מלאכת ה', ולא מרצון למצא חן בעיני ההורים והממנים עליו או להגדיל את שם המוסד שמלמד בו, וכיוצא, אלא עליו לדעת שהוא שליח של הקדוש ברוך הוא ומדבק במדותיו.

יש הפרש עצום בין מי שעונה לבנו במאור פנים מתוך כדאיות או מעניק לו משהו כדי להשתיקו לבין מי שעושה זאת כדי לקיים רצון ה', שבוה מתדבק בדרכיו, מה הוא חנון אף אתה הנה חנון (שבת קלג ע"א), ומכון לקיים מצות ואהבת לרעהו כמורה (ויקרא יט, יח) או "ושננתם לבניך".

בעבודת אהבה ובעקבות

כשהילדים בקטנותם צריך להזהר בם ביותר, כי הם נדמים כשתיל קטן שכל דריכה ממוטטת אותו. וביותר להזהר במוצא הפה שלא יצא ממנו דבר מגונה. שאלו פעם את מרן החזון איש זי"ע, איזו דרך עדיפה, האם דרך הגערה או למשך אותו בדברים וכו'? וענה להם החזון איש, הרי קמא לן בחשן משפט שקנן משיכה הוא יותר מועיל מקנן חזקה (קנן משיכה זה שמושך את הספץ אליו, קנן

המלמד תורה לעמו ישראל, ועושה את שליחותו, והלא כלנו עבדים של קדושה בריך הוא, ולכאורה כל מלאכתנו היא מלאכת ה', אבל כאן רבותינו הגדירו לזה שם מיוחד, צריך להתפלל ולבקש מהקדוש ברוך הוא, שנעשה זאת כראוי, ונסתכל על זה בהסתכלות גבוהה.

בעל ההפלאה מפרש בפסוק (תהלים קכו, ה): "הורעים בדמעה ברנה יקצרו, הלוף ילף ובכה נשא משך הורע בא יבא ברנה נשא אלמתי". יש שני זורעים בכתוב, יש זורעים בדמעה ויש זורעים ברנה ושניהם קוצרים. "הלוף ילף ובכה" - זה המקום את המצוות אף בלי חשק ומתוך בכי פרוצה לצאת ידי חובה ותו לא, עליו הכתוב אמר "נשא משך הורע", את מה שזרע יקבל בשכרו. "בא יבא ברנה" - זה שעובד עבודת השם בשמחה, מתוך אהבת השם ומצוותיו, עליו הכתוב אמר - "נשא אלמתי". הוא ישיג תוצאות עצומות בלי שעור ובלי גבול.

מעלתם של מלמדי תינוקות ומחנכים

כשמתבוננים בתפקידם של מחנכים, יש לדעת להעריך את עבודתם, אמרו חז"ל (בבא בתרא ח' ע"א): "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (דניאל יב, ג): אלו מלמדי תינוקות. פעם הגיע איזה מלמד למרן החתם סופר זי"ע, והתלונן בפניו, איני מרגיש שאני מתקדם בלמוד, אני מתעסק בהקניית הא' ב' לקטנים, אולי אעבר לעבודת השפעה גדולה יותר, ואלמד לתלמידים ברמה גבוהה וכו', ענהו החתם סופר: הנה תראה, חז"ל דמו את מלמדי התינוקות לכוכבים, מה הם הפוכים? כאן בארץ אנו רואים את הכוכבים קטנים וזעירים ביותר, אבל כשמתקדמים רואים את גדולתם של הכוכבים, ויודעים שכוכב אחד גדול יותר מכל העולם כלו, כן המלמד תינוקות של בית רבן, לא משנה מה הוא מלמד, העקר שהוא מנסה להשפיע על נשמה

פְּרִשֵׁת וִירָא

וכן במשפחה, כשהקדוש ברוך הוא מוריד נשמה החצובה מתחת כסא הכבוד, הרי זה מכון לזוג הורים מסים זה, ורק הקדוש ברוך הוא יוצר הכל, יודע בדיוק אלו הורים מתאימים לאותה נשמה.

לפעמים אדם חושב: "אני צריך ללמד את בני, שכבר הגיע לגיל המצויין לך, אין ברירה, הוא הילד שלי ואני צריך לשבת איתו". לא! עליך להבין, שרק אתה מכל העולם - מתאים להיות אביו.

כמוכן שכל זה שייך כשנוהגים כראוי, בעצת חכמים, ושולחים למוסדות המתאימים מבחינת יראת שמים ולמוד התורה, כי הנרות הללו קדש הם, וכנזכר למעלה, שאין לנו רשות להשתמש בהם לענייני חכמות חיצוניות, וכיוצא, ובפרט בדורנו. וידוע שהנצי"ב מוואלוז'ין וצ"ל סגר את ישיבת וואלוז'ין שבה צמחו גדולי עולם, בגלל שרצו להכניס שם למודי חל. וגם אם צריך להעביר למקום אחר - צריך לעשות הכל בעצת חכמים.

התייחסות ההורים כלפי המלמד

וכן צריך להזהר שלא להרהר על המלמד שהוא אינו כשורה וכו'. וזה אינו סותר את חובת השתדלות להעמיד מלמד ירא ה' הראוי לתפקידו, ולפעמים גם צריך להעבירו ממשרתו. אבל בדרך כלל, כשברור, שאינו עובר ממשרתו, זה מעשה היצר להסיט את המבט מכף שהקדוש ברוך הוא העמיד את המלמד הזה לשנה הזאת. ברם, אל דאגה! כשיסתיים הזמן הקצוב להשפעתו מלמעלה, מסבב כל הסבות כבר יגרם לו לעזב מאיזושהי סבה וכו', והכל הם לבושים שונים לאמת האמתית שהאיש עוסק במלאכת ה', והוא הקובע מי יהיו עובדיו.

העולם הזה נקרא עולם הטבע, כמו טובע בנהר! הכל מסתכלים עליו בעיני טבע וחיצוניות ואין מסתכלים בפנימיות שבו,

חזקה זה שהוא מתבסס על חזקת מי שישב שם קדם) כשאב מושך אליו את בנו בעבותות אהבה, הוא משפיע יותר מאשר היה פונה אליו בתקיפות. ברם, ידוע הוא שצריך כמה שפחות להשמיע את המלה 'לא' באזני הילד, אבל כשכבר נצרך לאמרה צריך להיות חזק בה.

מלאכת ה' בנאמנות

הכלל הראשון בחנוך, הוא הידיעה שהחנוך היא מלאכת ה' ואסור לעשותה רמיה, הינו, לא לשם כבוד והתפארות ולא "מצות אנשים מלמדה" (ישעיה כט, יג), אלא רק בשביל רצון השם. וכדכתיב (במדבר יב, ז): "לא בן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", שהיה עושה מלאכתו בנאמנות, כדאיתא במכילתא (בחדש ג): 'מה תלמוד לומר (שמות יט, יד): 'וירד משה מן ההר אל העם'? מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו, ולא יורד לתוך ביתו אלא מן ההר אל העם. וכן איתא בשלחן ערוך שאסור למלמד להתעסק במלאכתו. וצריך לדעת שכל הדבורים שמדבר בגין ענין החנוך מסיבב וכו' הכל נכלל במסגרת של מלאכת השם.

הכל מדיק בהשגחה פרטית

עוד יסוד בחנוך, יש לדעת כי הכל בהשגחה פרטית, כשאדם חי מתוך הסתכלות בזאת, משתנה כל מבטו על מוסדות החנוך והקורה בהם, לפעמים שואלים מלמד איך התקבלת למוסד הזה או איך הנך שורד שם כל כך הרבה שנים? ובדרך כלל ישיב, יש לי קשרים ואי אפשר לפטרני, וכיוצא בזה, זו טעות גדולה, גם אם המנהל בעצמו אומר שהוא 'נתקע' עם מלמד באמצע השנה, ואין לו ברירה וכו'. זו טעות כי הקדוש ברוך הוא מנהל את כל העניינים ומוביל הכל, ומסדר שכל מלמד בדיוק יתאים לכל תלמידיו בפתה, והכל בדקדוק איזו נשמה מתאמת להשפיע על קבוצת נשמות אלו.

שהכל משגח בהשגחה נפלאה בכמה אפנים, הכל מסדר באפן הלכתחלה שבלכתחלה, אין מצב של בדיעבד. וכשחיים באמונה הזאת, כשילד חוזר מהתלמוד תורה ומספר על תקרית עם המלמד, יודעים שהכל בהשגחה מלמעלה, ואז כבר כל ההתייחסות שונה.

וכבר כתבו בעלי חנוך שצריך להזהר שלא לבטל כבוד המלמד בעיני תלמידו, וגם לא להגיב באמירה: עזב! המלמד אינו יודע מה שהוא מדבר, אני אבוא ואגיד לו, כמו שגנה הספר הקדוש 'שבת מוסר' את ההורים שמבזים את המלמד בפני הילד, והוא מקבל בזה עידוד לעשות מעשים לא טובים בזדון בינעו כי המלמד לא יוכל לו. מלבד מה שההורים מחיבים להעריך את המלמד שעוסק במלאכת ה'.

אנחנו כמשפחה 'אומנת'

עוד מבט בענין ההשגחה השיף לחנוך. הרב הקדוש מצאנו ז"ע אומר, שכל דבר שבעולם הוא משל. הבה ונסתפל על ענין החנוך הזה גם בדרך של משל. כשמחפשים משפחה אומנת לילד חסר-בית, הסדר הוא שעושים ברור מקיף על המשפחה האומנת, הנהגתם והתאמתם בעבר ובהווה. כך גם בבן הטבעי, עצם הדבר שהקדוש ברוך הוא בחר בנו כהורים לילד הזה, התגלה שאנו המשפחה 'האומנת' שנבחרה כמתאימה לגדולו וצמיחתו, והשם יתברך נותן בנו אמון שנשמר על האמון. מבט זה מעניק ממד מחדש לכל ענין החנוך.

כי בדרך כלל, כשאדם יודע שהוא האחראי היחיד על איזה ענין - הוא מתאזר בכל עז לעשותו, כי אם אני לא אעשה זאת מי יעשה זאת?

"הלא רק בי בחרו!"

נתאר לעצמנו צדיק שיש לו חסידים רבים, וכלם הולכים בדרך ה', ואף על פי כן, הרב

בוחר מתוכם מלמד אחד מיחד לבניו, ואז המלמד אומר לעצמו: "הלא מכל הקהלה הגדולה שיש למורי ורבי ובהם הרבה משפיעים ואנשים גדולים - הוא בחר דוקא בי שאהיה מלמד להועיל לבניו!" מחשבה זו ממלאת אותו באחריות גדולה: 'הלא בי בחרו, ועלי סומכים'! על אחת כמה וכמה כשהמדבר בהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שבחר בו. ולכן לא נכונה המחשבה שאם היו לי ילדים אחרים, היה לי יותר קל, אלא רק אתה נבחרת פי רק אתה מתאים לו.

הרועה-הרואה את הנולד

וצריך מאד להשגיח על חנוך הילדים, כדאיתא במשנה (אבות ד, כ): 'הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על גיר חדש'. בחנוך יש גם בחינת (שם ב, ט): 'איזוהי דרך ישראל שידבק בה האדם? הרואה את הנולד'. כי גם אם עכשו הילד נראה בעיניך כקטן, אינך יודע מה עתיד הנשמה הזאת שהנך מגדל, כי אין גבול למה שישכול להיות, כשאדם יודע שהוא מגדל עכשו את גדול הדור העתידי הגדול ממנו, זו הסתכלות אחרת לגמרי ואינו מסתפל על כל הפרטים שבזה כבטול זמן.

סבלנות וצפייה על העתיד

צריך לזכור, שהשם נצב עליו ומסתפל עליו עד שמסתלק מן העולם. ומצד הילד בעצמו, לראותו כבעוד עשר שנים איך שהוא יושב ולומד גמרא במתיקות. אמנם עכשו קשה אתו, אבל הסתפל-נא, מה יהיה עמו אחר ההשקעה וההשתדלות באהבה ובסבלנות, בעוד עשרים, שלשים, ארבעים שנה עד שהוא יהיה זמן ויושב בישיבה וכו' - זה הרי אחרת לגמרי.

הלא כמה סבלנות צריכים להשגחה על הילדים בכל מצב, ולא להתפעל ממה שרואים שעכשו קשה עם הילדים, ואף שבינתיים באמת

הביתה, כשמאיר פנים לילדו, ויושב אתו ומתחבר אליו בנעם ובשמחה. כי הילדים קולטים כל דבר, וכל זה נמשך למהלך כל הדורות - הכל נכלל בכלל מלאכת השם.

בית חנוך הילדים - מקום השכינה

מובא בספר הקדוש 'יסוד יוסף' (פרק ט):
'גדל שכן מלמדים עם תינוקות, ובכל מקום שתינוקות לומדים עם רבם, שם השכינה שורה, וכדאיתא בזהר חדש (לך לך לב ע"א) דאמר רבי שמעון, כד הוי אתא למחמי עולימא בבי רב הנה אמר: אזילנא למחמי אפי שכינתא (כשהלך לראות נערים בבית רבם, היה אומר, אני הולך לראות את פני השכינה). ומה שדיק ואמר 'כד הוי אתי למחמי עולימא בבי רב', כי כן מנהג אנשי מעשה שהיו פונים ממלאכה והולכים בכוון אל בית המלמד תינוקות כדי לקבל אפי שכינתא. ועל כן צריך לזהר ההולך לבית המלמד תינוקות, שיכנס באימה וצניעות ולא בדרך קלות, חס ושלום. ועל כן אזהרה והתעוררות אל המלמד להיות השכינה שרויה שם, האם רובצת על הבנים ופורשת כנפיה על הגדלים הרבים, אשר הכל פיהם עולה מעלה ובוקע קיעים ואוירים. ולומדיהם ישימו על לבם, כי השכינה רואה למודם אם עושים מלאכתם באמונה בלי רמיה, באשר מלאכת שמים, מלאכה זו מקימת את העולם, ומצלת את תלמידיהם ולומדיהם מגיהנם. עד כאן לשון קדשו.

כי צריך להיות קשור אל חנוך הבנים, ללכת מדי פעם לבדק מה נעשה, כהנהגת הרב מבריסק, הנזכרת לעיל. ולפעמים מתבקשים הילדים להביא חתימות הוריהם או לבוא לאספת הורים, ואז בדיוק ההורים חסים על זמנם היקר, וזו טעות גדולה, כי גם מבלי שיזמנו, היה עליהם ללכת להשגיח מהנעשה אצל ילדיהם, ורבי שמעון בר יוחאי זי"ע, מלמדנו, שחוזק מעצם ההשגחה עליו לדעת, שהוא הולך לראות ולקבל פני השכינה.

לא מצליחים עם הלמוד וכו' - אין להתפעל מזה עתה.

לא להתנאש מאף תלמיד

מספר, שפעם הגיע נער צעיר אל מרן החתם סופר זי"ע ובקש להתקבל לשיבתו, והוא התקשה אפלו בקריאה, וזה היה מאד מגתך שהוא בכלל הופיע בשערי ישיבה כה רמה, אך החתם סופר אמר, אתם תשתדלו אתו, תסבירו לו, וכך לאט לאט יגדל. וכך היה שהתלמיד היה עקשן גדול והתמיד בלמודיו, עד שזכה לגדל מאד בתורה. פעם בעת שהחתם סופר למד עם תלמידיו, קבל מכתב מרב גדול בתורה, ובו שאלה בהלכה שהיתה כתובה ברב חריפות. ולמרבית הפלא הבחין בחתימת השואל שזהו אותו תלמיד שקעת משמש כדן באחת הקהלות החשובות. וזה מלמד שצריך סבלנות עם כל ילד בכל גיל.

מלמד ותיק ספר, שהוא מכין שעור כבר במשך חמשים שנה, והוא מלמד ילדים קשים, ואף שזה שעור פשוט, הוא משתדל ללמד ולהכין קדם את השעור, כיון שעקר עבודתו הוא לקבל ילדים חלשים שנפלטו ממוסדות אחרים ואצלו הם היו פורחים. ונהפכו ברבות הימים לראשי ישיבות ומרביצי תורה.

כי להגיד לילד שאינו מסוגל לכלום ולהחליש אותו - זה דבר הכי קל, כל הענין הוא להיות יותר בסבלנות ובעדוד ולראות את העתיד, ולהיות עקשן בדבר הזה, וכמוכן יש בזה הרבה אפנים. והעקר להיות רואה את הנולד ולומר לעצמו: "אמנם אני מתעסק עכשו עם ילד קטן, אבל הילד הזה יגדל..." ולכן צריך לדעת שכשפונים לילד בבית - פונים לכל הדורות העתידיים לצאת ממנו. הרי אם אני אצליח בעזרת השם, עם הילד הזה, ממילא גם זרעו אחריו ילכו באותה דרך. וזה בחינת ונהיה אנחנו וצאצאינו וכו'.

על האדם להיות מודע לאחריות המטלת עליו כשעוסק במלאכת השם, כשהוא נכנס

אלא אף שמדריכו באיזו הנקזה נכונה או מבט תורני נכון, או איך להאיר פנים ולהתייחס ביחס נכון לאחים ולחברים, זה נקרא 'כותב בספר תורה בדיו על גיר חדש', וכתובת ספר תורה זו עליה להיות פאותה שמחה שיש לה בעת שהנך מחבק את ספר התורה, ואין זאת רק לבנו ממך, אלא ההשפעה הולכת ונמשכת עד הדורות הבאים.

תפלותיהם המזככות של הילדים

צריך לדעת את גדל מעלת תפלות של תינוקות של בית רבן, שהוא הבל שאין בו חטא כמו שאמרו ר"ל (שבת קיט ע"ב): 'אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה, אין העולם מתקן אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. אמר ליה רב פפא לאביי: דידי ודידך מאי? [שלי ושלך מה?] אמר ליה, אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא. לכן צריך האב להשגיח להתפלל עם בניו הקטנים, וכל מלמד בכתה יתפלל עמם על הצלחתם והצלחת הוריהם, ועל ישועתם של ישראל, כמה שאפשר, שזה בוקע רקיעים!

כל ילד וילד הוא בן יחיד ממש

צריך להסתכל על כל ילד כמו שהיה בן יחיד. מספר, שפעם הגיע מאן דהו לאיזו ישיבה לחפש איזה שדוף לבתו, וברר אצל ראש הישיבה: "מי הוא הבחור הכי טוב?" והצביעו לו על אחד הבחורים, וכשבא לראש הישיבה לדבר נכבדות בבחור הזה, אמר לו ראש הישיבה: "הלא זה בני יחידי!" האיש נרתע והבין שהוא בורר לו משהו שהוא למעלה מכחו, ובקש לברר על בחור אחר, ואז חזרה על עצמה התשובה הנ"ל: "הלא זהו בני יחידי!" אמר לו האיש: "כבוד הרב! הלא כבר מקדם אמרת על איזה בחור שהוא בנך 'יחידי' ואיך תאמר כעת שוב על בחור שהוא בנך 'יחידי', אתמהה"?! וענהו ראש

מספרים על הרב הקדוש מצאנו זי"ע, שכשרצה פעם לומר משהו למלמד, בין שתחב ראשו פנימה לתלמוד תורה, אמר, שכבר אינו יכול להוציא הראש מרב השקצות השכינה שנמצאת כאן בחדר, וזה מה שכתב ביסוד יוסף שם בהמשך: אמר רבי יצחק, המלמד תורה לתינוקות דירתו עם השכינה. ועל בן יזהר המלמד תורה לתינוקות, להיות המקום הזה נקי וטהור מכל לכלוך, ויקים שם (דברים כג, טו): "והיה מחניף קדוש", כי זה הוא מחנה שכינה, מקום אשר תינוקות לומדים שם תורה.

גדל מעלת המחנך והמלמד

כל זמן שמסתכלים על הבית כמקום של חנוף שגם בו יש השקצות השכינה, והדבור לילדים, ההתייחסות וההשקפה - כל זה נקרא 'לראות פני השכינה'. לפני שאדם נכנס לבית עליו לחשוב שהוא הולך לקים מצוות מלאכת השם של 'ושננתם לבניך', וכשהוא יודע שהוא הולך לקבל פני שכינה, כמה צריך להיות בשמחה!

רבנו הקדוש מלובלין זי"ע היה אומר, שאם היו אנשים יודעים עד כמה מלמד חשוב בשמים, היו כלם רצים להיות מלמדים. כמה שצריך ליקר את הדבר הזה! זהו כמו מעמד הר סיני - קבלת פני שכינה ממש. וצריך לזכור זאת כשהולכים לדבר עם הילדים, לקרא אתם, לברך אתם, להתפלל אתם.

וצריך לזכור את הפסוק: "כי ידעתיו למען אשר יצנה את בניו ואת ביתו אחריו" וגו' - שהקדוש ברוך הוא אוהב מאד את עבודת ההשפעה. ונתאר לעצמנו את חג שמחת תורה הקדוש, איזו שמחה והתרוםמות רוח הן לאחז בספר התורה ולרקד עמו, איזו שמחה נפלאה היא זאת! יכולים להרגיש התעוררות שמחה כה גדולה שאין דומה לה. וממש כך אדם צריך להרגיש כשהוא הולך ללמד עם בנו, בבחינת הלומד ילד, שאינו דוקא למוד התורה,

לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה, ואמרתי לו: בְּנִי, מַה מְלַאכְתָּךְ? ואמר לי צִיד אֲנִי, ואמרתי לו: בְּנִי, מִי לְמַדְךָ ואמר לך שתביא פֶּשֶׁתַּן וְתַאֲרָגָהּ מִצֹּדוֹת וְתִשְׁלִיכֶהוּ לַיָּם וְתַעֲלֶה הַדָּגִים מִן הַיָּם? ואמר לי, רַבִּי, בְּזֶה נִתְּנוּ לִי בֵּינָה וְדַעַת מִן הַשָּׁמַיִם. ואמרתי לו, וּמַה לְהָבִיא פֶּשֶׁתַּן וְלַאֲרָג מִצֹּדוֹת וּלְהַשְׁלִיךְ לַיָּם וּלְהַעֲלוֹת דָּגִים מִן הַיָּם - נִתְּנוּ לָךְ בֵּינָה וְדַעַת מִן הַשָּׁמַיִם. וּלְדַבְּרֵי תוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דְּבָרִים ל, יד): "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ", לא נִתְּנוּ לָךְ בֵּינָה וְדַעַת מִן הַשָּׁמַיִם?! מִיֵּד הִיָּה מְרִים קוֹלוֹ וּבֹכָה, וּמִתְאַנֶּחֶת. ואמרתי לו, בְּנִי, אֵל יֵרַע לָךְ, אֲלֵא כָּל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם בְּאֵי עוֹלָם הֵן מְשִׁיבִין תְּשׁוּבָה זֹה, עַל אוֹתוֹ עֲנִין שֶׁהֵן עוֹסְקִין בּוֹ אֲבָל מַעֲשִׂיהֶן מוֹכִיחִין עֲלֵיהֶן. וְעַלֵּיהֶן וְעַל כִּיּוֹצֵא בָהֶן, וְעַל הַעוֹשִׂים כְּמַעֲשֵׂיהֶן, מֵהוּ אוֹמֵר הַכָּתוּב עֲלֵיהֶן? (ישעיה יט, ט): "וּבִשּׁוּ עַבְדֵי פִשְׁתִּים שְׂרִיקוֹת וְאַרְגָּים חוֹרִי". וְהַעֲנִין הוּא, שֶׁבְּעֲנִינֵי פִרְנֶסֶה הַרְגִישׁ הַדָּג שֶׁזֶה מְקוֹר חַיּוּתוֹ וּפִרְנֶסֶתוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁכָּל כָּף הַשְׁתוֹקֵק לְדַעַת - לִכֵּן הַשִּׁיגוֹ, וְכֵן הוּא בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, אִם זֶה בְּדַמְיוֹ וְנוֹתֵן נִפְשׁוֹ עָלָיו - אֲזִי יִצְלִיחַ.

וּכְמוֹ כֵּן זֶה בְּחִנוּף אִם הָאָדָם מִשְׁתוֹקֵק וּמִתְפַּלֵּל עַל כָּל פֶּרֶט, בְּיָדָיו יַעֲזֹרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַיִּתֵּן לוֹ אֶת הַפְּלִים וְהַדְּרָכִים הַנִּכְוָנִים עַל כָּל פֶּרֶט.

הָרַב הַקְּדוֹשׁ מִבְּעֶלְזָא זי"ע פֶּרֶשׁ אֶת הַפֶּסוּק (דְּבָרִים ל, ו): "וַיִּמַּל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְכָּךְ וְאֶת לִבְבִּי וְרָעַךְ לֹאֲהַבָּה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ". שָׁאֵם הַעֲנִין יִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת 'לְמַעַן חַיֶּיךָ', שֶׁאַתָּה מְרַגֵּשׁ שֶׁכָּל חַיּוּתְךָ תְּלוּיָהּ בָּזֶה, אֲזִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן אֶת הָאֲפָנִים לְזִכּוֹת לְזֶה, כְּמוֹ שֶׁבְּגִשְׁמִיּוֹת, כִּשְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן יְלָדִים לַהוֹרִים, נוֹתֵן גַּם אֶת הַפְּלִים לְהַתְּמוּדָר עִם גְּדוּלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (פֶּרֶשׁת תּוֹלְדוֹת), שֶׁכְּשָׁבָא יָלַד לְעוֹלָם, בָּא עִם מְזוֹנוֹ עִמּוֹ, וְהַהוֹרִים יְכוּלִים לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו, כָּף גַּם בְּנוֹשֵׂא הַחֲנוּף,

הַיְשִׁיבָה: "דַּע לָךְ! כִּי יֵשׁ כָּאֵן אַרְבַּע מֵאוֹת בַּחוּרִים, שֶׁכָּלֶם הֵם בְּנִים יְחִידִים שְׁלִי... וְכָף צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הַהִסְתַּכְלוּת עַל כָּל יָלַד - כָּל יָלַד הוּא בֶּן יְחִיד.

מִסְפָּר שֶׁפַּעַם הִתְבַּטָּא מִיִּשְׁהוּ בְּאַזְנֵי הָרַב מִבְּרִיסק, זָכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרָכָה, שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי יְלָדִים וְכָל אֶחָד גָּר בְּמִדְינָה אַחֶרֶת, וְאָמַר כָּף: חֲצִי מִהֶרְכוּשׁ שְׁלִי נִמְצָא כָּאֵן וְחֲצִי הַשְּׁנִי נִמְצָא שָׁם. וְתִקְנֵנוּ הָרַב זי"ע וְאָמַר: לֹא כָף תֵּאמַר, אֲלֵא אָמַר, כָּל הֶרְכוּשׁ שְׁלִי נִמְצָא כָּאֵן וְכָל הֶרְכוּשׁ שְׁלִי נִמְצָא כָּאֵן, כִּי כָל בֶּן הוּא עוֹלָם מְלֵא, שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו וּלְהַתִּיחֵס אֵלָיו. וּמַעֲדִידִים עַל כְּבוֹד קִדְשׁ הָרַבִּי מִבְּאֲבֹב, זָכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרָכָה, שֶׁהִפְלִיאוּ אֶת מְדַרְגָּתוֹ שֶׁהִיָּה יְכוּל לְשַׁבֵּת עִם יָלַד שְׁעוֹת רַבּוֹת בְּסִבְלָנוֹת עֲצוּמָה.

וְכֵן אָמְרוּ צַדִּיקִים: מִי יְכוּל לְהַשְׁפִּיעַ? מִי שֶׁהוּלָךְ בְּרַחוּב, וּכְשֵׁרוּאָה יָלַד, אִם לֹא הִיָּה מִתְבַּיֵּשׁ, הִיָּה מְגַפְפוֹ וּמְנַשְׁקוֹ - זֶה רָאוּי לְהַשְׁפִּיעַ! וְכָף זֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת עִם כָּל יָלַד וְיָלַד.

אִם הַחֲנוּף יִהְיֶה כְּחַיּוּתוֹ מִמֶּשׁ - ה' יִצְלִיחוּ
הַעֲצָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לְהַצְלִיחַ בְּחִנוּף הוּא הַעֲנָקַת הַחֲשִׁיבוּת הַמְּרַבִּית לְנוֹשֵׂא זֶה, כִּי בְּאַמַּת אֵין לָנוּ הִרְבֵּה עֲצוֹת, וְאֵינָנו נִשְׁעָנִים אֲלֵא עַל אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, וּכְשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבִיכּוֹל רוּאָה שֶׁעֲנִין הַחֲנוּף טְבוּעַ בְּדַמּוֹ שֶׁל הַהוֹרָה, אֲזִי הוּא מַעֲנִיק לוֹ בְּחִמְלָתוֹ אֶת הַפְּלִים הַנִּחְוָצִים לוֹ לְהַצְלִיחַ בְּחִנוּף.

הָרַב הַקְּדוֹשׁ הָרַבִּי ר' בּוֹנִים מִפְּשִׁסְחָא זי"ע אָמַר עַל מַה שֶׁכָּתוּב בְּתַנְא דְּבִי אֱלִיהוּ (וּזְטָא פֶּרֶק יד): 'פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהֻלָּךְ מִמְּקוֹם לְמִקְוֶה וּמִצָּאִי אָדָם אֶחָד שֶׁלֹּא הִיָּה בּוֹ לֹא מְקָרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְהִיָּה מִתְּלוּצֵץ וּמִלְעִיג בְּדְבָרִים, וּבָא כְּנִגְדִי וְאָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, מַה אַתָּה מְשִׁיב לְאִבֶּיךָ שֶׁבְּשָׁמַיִם לְיוֹם הַדִּין וְאָמַר לִי רַבִּי יֵשׁ לִי דְבָרִים שֶׁאֲנִי מְשִׁיבוֹ, בֵּינָה וְדַעַת

הקדוש ברוך הוא נותן כחות להורים שיוכלו להשפיע לילדים.

בין מלמד להורה

זוהי החלוקה שיש בין מלמד להורה, כמו שהשפעת אמת זי"ע מבאר בענין מה שאמר משה רבנו (במדבר יא, יב): "האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאתה בחיקך פאשר ישא האמן את הינק". לכאורה מה היא טענתו של משה רבנו, אם אין לו לתת בשר, מה זה משנה אם ילד את העם הזה או לא. אלא שבאן למדנו משה רבנו את יסוד ההבדל בין הורה למורה, כי זה שילד את הילד אינו יכול לטען: "אני לא יכול לתת" כי הקדוש ברוך הוא מזמן להורים את כל מה שהם צריכים.

וכן תלמידים כלפי רבם, אימתי יכולים הם לקבל ממנו? כשהתלמיד בטל ומבטל כלפי רבו, יכול לקבל את ההשפעה שהקדוש ברוך הוא מזכה את הרב להשפיע לתלמידים, אבל אצל משה רבנו, כשבאו בתלונה הנה כאן חסר התבטלות למשה רבנו, לכן אמר - "לא הריתי את העם" ואיך אני יכול להשפיע?

להתפלל בעד הילדים

עקר הירשה שנתן להנחיל לילדים הוא כח התפלה שמתפללים בעדם, כמו שכותב השל"ה הקדוש, שראוי שתהיה שגורה התפלה של האבות על הבנים כי כמה רחמי שמים צריך להעתיק על הילדים בכל פרט.

ואיתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק יח): מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו הטובים שהיה עושה הנה עושה בסתר, והיו לו עשרה בנים מאשה אחת ששה זכרים וארבע נקבות, ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחף בלשונו עפר, כדי שלא יבא אחד מהן לידי

עברה ולידי דבר מכוער. ואמרו: לא יצתה אותה שנה ולא שנית ולא שלישית עד שבא עזרא, והעלה הקדוש ברוך הוא על ידו את ישראל מבבל, ואותו הכהן עמהם, ולא נכנס הכהן ההוא לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהנה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה. ואחר כך נכנס אותו הכהן לבית עולמו, עליו הכתוב אומר (תהלים לו) "בטח בה" ועשה טוב וגו'. והתענג על ה' ויתן לך משאלת לבך" וגו'.

מספר, כי פעם חלה מרן החתם סופר זי"ע, ולא יכל למסור את שעורו הקבוע, והציע את בנו תחתיו שהיה עול ימים, וכלם התפלאו מחריפותו וגאונותו, ענה ואמר להם: "דעו כי על בני זה מלאתי כובע של דמעות, לא היתה תפלת שמונה עשרה אחת שלא הזלתי דמעות שלישי, שהבן הזה יגדל בתורה". ומספרים על מרן החתם סופר זי"ע, שבמקום שעמד בתפלה היו רואים שלולית של מים מהדמעות אשר נקוו בעת ששפף לבו לפני השם יתברך.

וכן איתא במשנה ברוך (סימן מז ס"ק י'): ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפיהם, להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות. ויכון מאד בכרפת אהבה רבה ובכרפת התורה, בשעה שאומרים: ונהיה אנחנו וצאצאינו, וכן יכון מאד כשאומר בוכא לציון: 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה'.

ויש דיוק נפלא במה שמצינו בשמואל הנביא וחנוה, כדאיתא בגמרא (ברכות לב ע"ב): שאמר לו עלי הכהן לשמואל: 'מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חיב מיתה', אתיא חנה וקא צוחה קמיה, "אני האשה הנצבת עמכה בזה" וגו' (שמואל-א א, כו): אמר לה, שבקי לי דאענשיה ובצינא רחמי, ויהיב לך רבא מניה. אמרה ליה, אל הנער הזה התפללתי. [הגיעה חנה, וצוחה לפניו: אני האשה וגו', אמר לה, הניחי לי

התפקיד שלנו ואז ממילא נזכה שגם צאצאינו יזכו, ולחשב על כל צאצא בנפרד שיגדל בתורה, וכן כשהוא מתפלל "וכף את יצרנו להשתעבד לך", הוא לא מתפלל רק על יצרו הרע, כי אם גם על של יוצאי חלציו. וכבר הזכירו, שיותר מאשר האב מחנך את בנו לסבלנות, מחנך הוא את עצמו להתאפק שלא לענות תמיד וכו'.

והעקר שעליו להתפלל שיוזכר למלאות את התפקיד של מלאכת ה' על הצד היותר טוב, וכשהוא מתפלל 'אתה חונן' - יתפלל גם על ילדיו - שיתן להם הבנה בתורה. וכשהוא אומר השיבנו - שכלם ישובו בתשובה, וכשאומר שיתן בלבם אהבתו ויראתו - איני מתפלל רק עלי, יש לי תפקיד של מלאכת ה', וזהו "בא אתה וכל ביתך אל התבה" - אל תבות התפלה. וצריך גם לדעת שגם אם לא מצליחים אסור להתבלבל מזה, כי העקר היא ההשתדלות, והקדוש ברוך הוא מסיע בידינו.

ויהי רצון שנזכה להנחיל את מורשת אבותינו כאשר צונו ה', ונזכה שנהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמחה. ונזכה לגאולה שלמה ולבנין בית קדשנו ותפארתנו, במהרה בימינו, אמן.

שאענישנו, ואבקש רחמים ויתנו לך גדול ממנו, אמרה לו, אל הנער הזה התפללתי. ולמדים מפאן יסוד נפלא, שעקר טענתה של חנה ה'יה, שאת הילד הזה בניתי מדמעות ותפלות, איני מוכנה לקבל שום ילד אחר! בן שנולד על ידי תפלות שהתפללה עוד קדם ההריון וכל הזמן היתה מתפללת עליו, אלו התפלות מועילות יותר מברכת נביא ה' שהבטיח בן אחר - אמשיך להתפלל עליו ואיני מותרת על בן שכה התפללתי עליו. כי כשאמא מתפללת על הילדים זה אחרת לגמרי. וכשהקדוש ברוך הוא רואה שההורים כל כך משתדלים בודאי שהתפלה בונה.

הזכרנו כבר כמה פעמים את מה שאמר מרן הסטיפלר זי"ע, שאם לא רואים את תוצאות התפלה על הבן הזה - רואים אותן ביוצאי חלציו, והתפלה הזאת בודאי תפעל ותועיל.

הורים שנגשים לתפלה - ערבית שחרית מנחה, צריכים להשתדל להתפלל כמו שפרש מרנא הפעל שם טוב הקדוש זי"ע על הכתוב (ו, א): "בא אתה וכל ביתך אל התבה" - שמתפלל עם כל הלב. אדם צריך לדעת שהוא שליח עבור עבור ילדיו. ועד כמה צריך להדגיש את התפלה של ונהיה 'אנחנו' וצאצאינו בברכות התורה. לזכות לעשות את

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולג ההוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שוותפים להקים מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת

ובית מדרש יגדיל תורה

ומקוה טהרה לנשים ולגברים

ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'

מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46

וקבלה דיגיטלית למייל

בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה